

Handläggare
Ann-Sofie Lagercrantz
50163

TJÄNSTESKRIVELSE

Datum
2016-01-25

Ärendebeteckning
KS 2015/0973

Kommunstyrelsen

Yttrande över betänkandet Mål och myndighet - en effektiv styrning av jämställdhetspolitiken, SOU 2015:86

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar kommunledningskontorets yttrande som sitt och överlämnar det till Socialdepartementet som Kalmar kommuns svar på betänkandet Mål och myndighet - en effektiv styrning av jämställdhetspolitiken, SOU 2015:86.

Bakgrund

Jämställdhetsutredningens uppdrag har bestått av fyra delar. För det första har de analyserat och följt upp gällande jämställdhet mellan kvinnor och män under den senaste 10-årsperioden. För det andra har de analyserat och bedömt hur effektivt jämställdhetspolitiken har genomförts. En tredje del har varit att bedöma om det funnits skäl att se över de jämställdhetspolitiska målen och indikatorerna kopplade till målen. Den fjärde delen har varit att analysera och pröva om det finns skäl att överväga förändringar och hur jämställdhetspolitiken ska organiseras och genomföras.

Yttrande

Kalmar kommun delar utredningens slutsatser och förslag kopplade till en revidering av de jämställdhetspolitiska målen där utbildning och hälsa tydliggörs som utvecklingsområden. Kalmar kommun delar även uppfattningen att det behövs ett ökat fokus på resultat av jämställdhetspolitiken och att resultatuppföljningen bör utvecklas.

I ett lokalt perspektiv är det dock tveksamt om en central jämställdhetsmyndighet bidrar till en mer effektiv implementeringsprocess och uppföljning. Trots att underlagen i utredningen pekar på varierat stöd till kommuner från länsstyrelserna kan de mot bakgrund av kännedom om lokala förutsättningar och närhet till den lokala nivån erbjuda ett mer varierat och anpassat stöd än en central jämställdhetsmyndighet. Där utredningen föreslår att länsstyrelsein-

struktionen inte längre ska föreskriva att det ska finnas en särskild sakkunnig i frågor som rör jämställdhet, skulle vi vilja se en förstärkning av den funktionen.

Utvecklingen rörande jämställdhet 2007-2014

Makt och inflytande

Politiken är det samhällsområde som är mest könsbalanserat när gäller ledande positioner. Både på nationell och regional nivå ligger i de flesta fall inom intervallet 40-60 procent. Detta förhållande gäller inom landstingsstyrelser och landstingsfullmäktige liksom i kommunstyrelser och kommunfullmäktige. Det finns stora skillnader mellan kommuner. Generellt gäller att könsfördelningen är bättre i direktvalda politiska församlingar, där synlighet råder, än i icke direktvalda församlingar.

Även om könsfördelningen på ledande positioner i politiken och i den offentliga förvaltningen har blivit jämnare de senaste tio åren kvarstår stora skillnader. Mäns dominans på centrala maktpositioner i politiken, offentlig förvaltning och näringslivet består. Andelen kvinnor i riksdagen har minskat två val i rad och det finns stora skillnader mellan partierna.

På ledande positioner i näringslivet finns stora skillnader mellan kvinnor och män. I näringslivet finns i likhet med politikens domäner ett tydligt mönster: ju högre befattningar, desto färre kvinnor. Kvinnors underrepresentation blir ännu tydligare de högsta chefspositionerna, i ledningsgrupper och bolagsstyrelser. Det har dock skett en ökning det senaste decenniet, sedan 1998 har andelen kvinnor bland cheferna ökat från 17 % till 39 procent.

Liknande mönster ses inom övriga områden, dvs. att andelen kvinnor ökar men männen dominerar på de viktigaste posterna.

Ekonomisk jämställdhet

Kvinnors arbetstid har ökat, men kvinnor arbetar mer deltid än män vilket ger lägre inkomster och pension. Den vanligaste orsaken till att både kvinnor och män arbetar deltid är att lämpligt heltidsarbete saknas.

Arbetsmarknaden har blivit mindre könsuppdelad genom att fler kvinnor har börjat arbeta i mansdominerade yrken.

Kvinnors löner fortsätter att vara lägre än mäns. Att kvinnor arbetar förvärvsarbetar färre timmar och det faktum att kvinnor och män i stor utsträckning arbetar i olika yrken spelar stor roll för lönegapet mellan könen.

Kvinnor drabbas mer av arbetsrelaterad ohälsa, medan män drabbas mer av arbetsplatsolyckor. Sedan 2012 har det skett en betydande ökning av arbetsrelaterade besvär, framför allt bland kvinnor. Män drabbas i högre utsträckning än kvinnor i arbetsplats som leder till sjukskrivning eller dödsfall.

Flickor presterar bättre i såväl grund- som gymnasieskolan samtidigt är flickor mer stressade och mår generellt sämre i skolan.

Könsuppdelningen är fortfarande ojämn i gymnasieskolan vilket hänger samman med utbildningsbakgrund. Könssegregeringen i gymnasieskolan är tydligare på yrkesförberedande programmen än på de studieförberedande programmen. Andelen män som läser gymnasieprogram med kvinnodominans har dock ökat från 23 % 2001 till 38 procent 2014.

Fler kvinnor läser vidare på högskolan samtidigt som utbildningsvalen fortsätter att vara könsuppdelade. Könsfördelningen bland studerande vid landets lärosäten ligger på 60 % kvinnor och 40 % män. Fördelningen har varit konstant de senaste 10 åren. Kvinnor och män läser i hög utsträckning olika program på högskolan.

Flickor och kvinnors högre utbildning har inte fått några tydliga effekter för deras ställning i arbetslivet. Kvinnor får sämre avkastning på sitt humankapital än vad män får.

De obetalda hem och omsorgsarbetet

Fortsatta stora skillnader mellan kvinnor och män i uttaget av föräldraledighet. Kvinnor tar ut mer föräldraledighet och de tar också ut mer ledighet för tillfällig vård av barn. Kvinnor tar ut tre gånger så många föräldrapenningdagar som män. Det finns tendenser till att föräldraförsäkringens nuvarande utformning snarare hämmar än främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Medelinkomsttagare tar både flest föräldrapenningdagar och längre föräldraledighet.

Skillnader mellan den tid kvinnor och män lägger på obetalt hemanarbete har minskat något och förändringen beror på att kvinnor lägger allt mindre tid på sysslor som städning, tvätt, dukning och diskning och andra sysslor relaterade till maten.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnors utsatthet för misshandel har legat på ungefär samma nivå under den senaste 10-årsperioden. Detta gäller våldsutsatthet både i och utanför parrelationer. Det har skett en ökning i anmälningar där misshandel i nära relationer utgjort merparten. Den största ökningen rör andelen kvinnor som uppger att de utsatts för sexualbrott. Samtidigt visar utvecklingen att mäns våldsutsatthet minskar eller är fortsatt låg. Kvinnor och flickor drabbas även i högre grad av kränkningar och hot om våld i digitala medier.

Antalet individer i prostitution har minskat samtidigt har tillgängligheten ökat.

Hälsa

Kvinnor uppger en sämre hälsosituation än män. Framför allt uppger kvinnor med kort utbildning en dålig hälsa.

Slutsatser

Det finns framsteg i utvecklingen gällande jämställdhet samtidigt som flera resultat visar att utvecklingen i vissa avseende gått bakåt eller står still. Sammantaget visar utvecklingen att jämställdhetspolitikens delmål inte nåtts.

- Tydligare mål krävs
- Fortsatt arbete för att nå en jämnare könsfördelning även på ledande poster
- Fortsatta insatser för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden

- Studievalen i gymnasieskolan och högskolan måste bli mindre könsuppdelade
- Staten har en viktig normerande roll i att verka för att utjämna skillnader i inkomst mellan kvinnor och män
- Fortsatt utveckling som leder till jämnare uttag i föräldraförsäkringen
- Fortsatta ansträngningar är avgörande för att mäns våld mot kvinnor ska minska
- Utvecklingen av det ökande glappet mellan anmälningar och lagförda beslut behöver uppmärksammas
- Osakliga skillnader mellan kvinnor och män i fråga om hälsa och sjukvård behöver ges större utrymme
- Jämställdhetspolitiken behöver ta fasta på de skillnader som finns mellan olika grupper av kvinnor och män.
- Kunskaper om normer om maskulinitet behöver ges ett större utrymme

Slutsatser om jämställdhetspolitikens genomförande:

- Den samlade kunskapen om jämställdhet och jämställdhetsarbete behöver i större utsträckning tas tillvara i styrningen av jämställdhetspolitiken
- Regeringens styrning behöver bli tydligare och avse fler myndigheter och områden än idag
- Myndigheter, kommuner och landsting samt regioner behöver stöd i arbetet att utveckla jämställda verksamheter
- Det behövs ett större fokus på resultat av jämställdhetspolitiken
- Det behövs en permanent samordning av vissa insatser inom jämställdhetspolitiken. Detta rör inte minst insatser som görs för att nå delmålet, mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Sammantaget krävs det en mer sammanhållen styrning av jämställdhetspolitiska insatser som ger förutsättningar för att följa upp och analysera utvecklingen avseende jämställdhet i samhället.

Utredningens förslag

Utveckling av mål för jämställdhetspolitiken:

- Övergripande mål – Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv
- Delmål 1 – En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjligheter att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande i samhällets alla sektorer.
- Delmål 2 – Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet och ska ha samma möjligheter att kombinera betalt arbete med privat- och familjeliv.
- Delmål 3 – Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller livslångt lärande och personlig utveckling

- Delmål 4 – Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter till kroppslig integritet
- Delmål 5 – Jämställd hälsa, vård och omsorg. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller hälsa, vård och omsorg livet ut.

En jämställdhetsmyndighet bör inrättas. Myndighetens uppgifter ska vara att:

- analysera utvecklingen gällande jämställdhet i samhället och följa upp insatser som syftar till att nå de jämställdhetspolitiska målen
- samordna uppdrag inom jämställdhetspolitiken, däribland uppdrag som rör delmålet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.
- Stödja arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten hos myndigheter och kommuner, landsting och regioner, och
- I övrigt bistå regeringen i övriga frågor som rör jämställdhetspolitiken, bland annat inom EU-samarbetet och i övrigt internationellt samarbete.

Länsstyrelsernas uppdrag och uppgifter

Länsstyrelserna ska även fortsättningsvis stödja och samordna det regionala arbetet med att verka för att de nationella målen för jämställdhetspolitiken får genomslag.

Utredningen slår fast att möjligheterna att skapa ett jämställt samhälle i stor utsträckning är beroende av den lokala nivåns förutsättningar och förändringskraft och visar också att det är stora skillnader mellan kommuners resultat av jämställdhetssatsningar liksom skillnader i kommunernas stöd från länsstyrelsen varierar.

Ann-Sofie Lagercrantz
Strateg social hållbarhet

Bilaga:
Remiss